

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27.06.1986, sp. zn. Tpjf 45/86, ECLI:CZ:NS:1986:TPJF.45.1986.1

Číslo: 1/1987

Právní věta: Za ohrožení všeobecného záujmu značnou mierou v zmysle § 124 odst. 1 Tr. zák., ak nie je takýto záujem ohrozený značnou mierou z iných príčin, treba považovať porušenie zákazu alebo obmedzenia dovozu, vývozu alebo prevozu tovaru v hodnote okolo 20000 Kčs v maloobchodných cenách československého vnútorného trhu. Pod touto hranicou sa porušenie zákazu alebo obmedzenia dovozu, vývozu alebo prevozu tovaru posúdi ako prečin proti záujmom socialistickej spoločnosti v oblasti styku s cudzinou podľa § 5 písm. a) zák. č. 150/1969 Zb., ak páchatel získa majetkový prospech, ktorý nie je nepatrný, t. j. prospech v sume okolo 3000 Kčs. To platí aj pre ostatné formy konania uvedené v tomto ustanovení. Vo väčšom rozsahu je skrátaná daň, poplatok alebo iná im podobná dávka, teda aj clo (§ 148 odst. 1 Tr. zák.), ak sú skrátané o sumu okolo 8000 Kčs.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 27.06.1986

Spisová značka: Tpjf 45/86

Číslo rozhodnutí: 1

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby

Předpisy: 140/1961 Sb. § 148 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Odôvodnenie:

Plénium býv. Najvyššieho súdu v smernici zo 14. februára 1959 č. Pls 1/59, uverejnenej pod č. 6/1959 Zb. rozh. tr., vyložilo okrem iného pojmy skrátanie dane v „značnom rozsahu“ v ustanovení § 148 odst. 1 Tr. zák. č. 86/1950 Zb. a ohrozenie všeobecného záujmu „značnou mierou“ v ustanovení § 151 odst. 1 Tr. zák. č. 86/1950 Zb. Pri výklade týchto pojmov vychádzalo z vtedajšieho stavu politických, spoločenských a hospodárskych pomerov a zo záverov XI. zjazdu KSČ, ktorý vytýčil program dovŕšenia socialistickej výstavby v našej vlasti. Prihliadko na to, že trestnej činnosti uvedeného druhu sa prevažne dopúšťajú zvyšky súkromnokapitalistických živlov, že sa takouto trestnou činnosťou oživujú prvky súkromného podnikania alebo že táto trestná činnosť je aspoň s týmto javom spojená. Prísny postih trestnej činnosti tohto druhu bol za tejto situácie jedným z prostriedkov štátu pri dôslednom obmedzovaní a zatlačovaní súkromnokapitalistického podnikania. Menovite pri trestnom čine skrátania a ohrozenia dane plénium býv. Najvyššieho súdu uvážilo, že tohto trestného činu sa

dopúšťajú predovšetkým súkromnokapitalistické živly a že ide o trestnú činnosť namierenú proti ekonomickej základni socializmu. Zmenilo preto existujúcu prax, ktorá vychádzala pri výklade pojmu „značný rozsah“ skrátenia dane v ustanovení § 148 odst. 1 Tr. zák. č. 86/1950 Zb. z hranice okolo 8000 Kčs, a to tak, že považovalo už skrátenie dane vo výške okolo 4000 Kčs za značný rozsah skrátenia.

Pri výklade pojmu „ohrozenie všeobecného záujmu značnou mierou“ v ustanovení § 151 odst. 1 Tr. zák. č. 86/1950 Zb. o trestnom čine porušenia predpisov o obehu tovaru v styku s cudzinou plénum býv. Najvyššieho súdu vyjadrilo názor, že treba vychádzať predovšetkým z množstva a druhu tovaru a z následku, ktorý malo alebo mohlo mať konanie páchatela pre tuzemský trh alebo pre iné spoločenské záujmy. Hodnota tovaru vyjadrená v peniazoch podľa maloobchodných cien na tuzemskom trhu je iba jedným, i keď významným kritériom miery ohrozenia všeobecného záujmu. Ak toto kritérium prichádza do úvahy ako rozhodujúce, považovalo za správnu prax, podľa ktorej hodnota tovaru v cene približne 8000 Kčs na vnútornom trhu vyjadruje značnú mieru ohrozenia všeobecného záujmu v zmysle § 151 odst. 1 Tr. zák. č. 86/1950 Zb.

Hraničné kritériá určené cit. smernicou pléna býv. Najvyššieho súdu sa dosiaľ uplatňujú v súdnej praxi (porov. napr. č. 3/1977 a č. 29/1982 Zb. rozh. tr.). K zmene došlo iba v tom smere, že súdy – v súlade s právnym názorom obidvoch najvyšších súdov republík – považujú za skrátenie dane vo väčšom rozsahu v zmysle § 148 odst. 1 Tr. zák. č. 140/1961 Zb. skrátenie dane nie v sume okolo 4000 Kčs, ale v sume najmenej 4000 Kčs (pozri č. 29/1982 Zb. rozh. tr.).

Ministri vnútra a zahraničného obchodu ČSSR navrhli, aby Najvyšší súd ČSSR vydal stanovisko, ktorým by sa zmenili uvedené, v súdnej praxi ustálené hranice vyjadrené peňažnými sumami tak, aby zodpovedali súčasným pomerom a potrebám a aby činy menšej nebezpečnosti pre spoločnosť spočívajúce v porušení colných predpisov mohli prerokovávať colné orgány ako priestupky. Ministri upozorňujú na to, že uvedené hranice sa ustálili koncom päťdesiatych rokov a aplikujú sa dosiaľ v nezmenenej podobe, hoci celková hladina cien sa od toho času zvýšila a vtedajšie hľadiská už nezodpovedajú súčasnosti. Navrhli v súlade s názorom Generálnej prokuratúry ČSSR vysloveným 22. 3. 1980 pod č. III-FGn 350/76-5, aby hranica pre výklad znaku „ohrozenie všeobecného záujmu značnou mierou“ v zmysle § 124 odst. 1 Tr. zák. bola určená sumou okolo 15 000 Kčs a pre výklad znaku „vo väčšom rozsahu“ v ustanovení § 148 odst. 1 Tr. zák. sumou okolo 7000 Kčs. Zároveň by bolo vhodné ustanoviť aj hranicu rozlišujúcu prečin podľa § 5 písm. a) zák. č. 150/1969 Zb. od priestupku, a to sumou okolo 12 000 Kčs. Prípady, v ktorých by hodnota tovaru neprekročila sumu okolo 12 000 Kčs, by postihovali orgány colnej správy ako priestupky.

Pred zaujatím stanoviska sa k veci vyjadrili generálni prokurátori ČSSR, ČSR a SSR, Najvyššie súdy ČSR a SSR, Ministerstvá spravodlivosti ČSR a SSR, Federálne ministerstvo vnútra, Federálne ministerstvo zahraničných vecí, Federálne ministerstvo financií, Federálne ministerstvo zahraničného obchodu, Federálny cenový úrad, Ústredná colná správa, právnické fakulty Univerzity Karlovej v Prahe a Univerzity Komenského v Bratislave a vojenské a občianskoprávne kolégium Najvyššieho súdu ČSSR. Prevažne prejavili súhlas s návrhom stanoviska. Niektoré orgány odporučili zvýšiť navrhované hranice 15 000 Kčs a 2000 Kčs v I. právnej vete na 20 000 Kčs, resp. 3000 Kčs. V ďalšom priebehu pripomienkového konania väčšina orgánov prejavila s týmto zvýšením súhlas.

Orgány, ktoré uplatnili nesúhlasné pripomienky s návrhom stanoviska, považovali síce za odôvodnené určité zvýšenie v súčasnej praxi uplatňovaných hraníc, ale nie až v takej miere, ako je uvedené v návrhu stanoviska. Odporučili vyčkat s novým výkladom všetkých pojmov tohto druhu do novelizácie Trestného zákona. Ojedinelý bol návrh, aby sa za základ rozlišovania medzi trestným činom podľa § 124 Tr. zák. a prečinom podľa § 5 písm. a) Zák. o preč. vzalo nie kritérium výšky majetkového prospechu páchatela, ale kritérium hodnoty tovaru (jeho tuzemskej maloobchodnej ceny).

Trestné kolégium Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky uvážilo došlé pripomienky a pri zaujatí stanoviska k uvedeným otázkam vychádzalo z týchto úvah:

Politické, spoločenské a hospodárske pomery, z ktorých vychádzalo plénum býv. Najvyššieho súdu pri určení hraníc vyjadrených peňažnými sumami, sa podstatne zmenili. Zvýšky súkromnokapitalistického podnikania boli odstránené a vytvorili sa nové ekonomické a spoločenské vzťahy socialistického typu. Podstatne sa zmenil aj charakter kriminality daného druhu. Trestný čin porušovania predpisov o obehu tovaru v styku s cudzinou podľa § 124 Tr. zák., prípadne prečin proti záujmom socialistickej spoločnosti v oblasti styku s cudzinou podľa § 5 písm. a) zák. č. 150/1969 Zb. páchajú prevažne pracujúci pri turistických a iných cestách neprihlásením tovaru dovážaného väčšinou pre osobnú potrebu na colné konanie. So špekulačným úmyslom dovážajú tovar bez povolenia a bez prihlásenia na colné konanie spravidla len cudzinci. Nedovolený vývoz tovaru uskutočňujú aj cudzinci väčšinou pre osobnú potrebu (pozri č. 1/1985 Zb. rozh. tr.). Trestný čin skrátenia dane sa najčastejšie pácha skrátením cla. Len v menšom počte prípadov ide o skrátenie dane zo mzdy, dane z príjmov obyvateľstva a o skrátenie poplatkov, najmä z darovania a dedičstva. I keď sú tieto konania motivované zištným úmyslom, spravidla už nemajú nijakú súvislosť s pokusmi o oživenie prvkov súkromnokapitalistického podnikania (porov. č. 29/1982 Zb. rozh. tr.). Formy trestnej činnosti obidvoch druhov páchané prevažne pri cestovnom a turistickom ruchu a často cudzincami nastolujú aj otázku ich rýchleho účinného a racionálneho postihu.

V rámci hlbokých hospodárskych zmien a všestranného zvýšenia životnej úrovne ľudu sa podstatne zvýšili nominálne a reálne príjmy obyvateľstva a zároveň sa v určitej miere zvýšila priemerná hladina cien. Všetky tieto skutočnosti vedú k záveru, že výklad pléna býv. Najvyššieho súdu v smernici č. Pls 1/59 je ďalším vývojom už prekonaný.

Zmyslom zákonnej úpravy, ktorá neustanovuje hranice pevnými peňažnými sumami, ale pojmami vyjadrujúcimi iba všeobecne a orientačne určitú kvantitu, je umožniť prispôbovanie cenových hraníc meniacim sa spoločenským a hospodárskym pomerom, menovite zmenám v príjmových a cenových hladinách. Pri stanovení hraníc všeobecnými pojmami vychádza zákonodarca z určitej predstavy, vyplývajúcej z požiadaviek trestnej politiky, o okruhu činov danej povahy podliehajúcich trestnej zodpovednosti buď vôbec alebo určitému stupňu trestnosti (prečin, trestný čin, kvalifikovaný trestný čin). So zmenou hospodárskych a spoločenských pomerov, najmä so zmenou cenových relácií sa fakticky menia hranice týchto okruhov, rozširuje alebo naopak zužuje sa okruh trestnej zodpovednosti, prípadne zostruje alebo naopak zmierňuje sa trestná represia v rozpore so zámermi a predstavami zákonodarcu na základe skutočností stojacich mimo trestnej politiky. Napr. nedovolený dovoz tej istej veci, teda to isté konanie sa bez zásahu zákonodarcu stáva len na základe zmeny ceny veci trestným, hoci predtým bolo beztrestné, alebo naopak beztrestným, hoci predtým bolo trestné.

Rámcová úprava hraníc všeobecnými orientačnými pojmami má za úlohu čeliť takýmto dôsledkom, pretože zásadne lepšie vyhovuje dynamickým zmenám spoločenských a hospodárskych pomerov než ustanovenie pevných hraníc peňažnými sumami priamo v zákone. Preto je v súlade s duchom a zmyslom zákona, ba dokonca povinnosťou predpokladanou zákonodarcom vyložiť novým spôsobom takéto pojmy, ak sa podstatne zmenili spoločenské a hospodárske pomery, ktoré boli rozhodujúce pri ich pôvodnom výklade. Bolo by v rozpore so zámerom zákonodarcu zotrvať na predchádzajúcom výklade, hoci podmienky, z ktorých sa pri ňom vychádzalo, sa podstatne zmenili a nezmenený výklad zákona v nových pomeroch znamená faktickú podstatnú zmenu trestnej politiky, z ktorej vychádzali predstavy zákonodarcu.

Trestné kolégium Najvyššieho súdu ČSSR preto považuje za odôvodnené zvýšiť hranice pri výklade pojmov „ohrozenie všeobecného záujmu značnou mierou“ v ustanovení § 124 odst. 1 Tr. zák. na sumu okolo 20000 Kčs a pri výklade pojmu „vo väčšom rozsahu“ v ustanovení § 148 odst. 1 Tr. zák. na sumu okolo 8000 Kčs. Takéto zvýšenie zodpovedá zvýšeniu príjmovej a cenovej hladiny za

ostatných 25 - 30 rokov. Za toto obdobie sa priemerná mzda zvýšila na viac ako dvojnásobok. Štatisticky vykazovaná priemerná cenová hladina síce nestúpala rovnakým spôsobom, ale odrážajú sa v nej predovšetkým ceny základných životných potrieb. Predmetom trestnej činnosti, o ktorú ide, sú však hlavne veci zvyškovej potreby. Treba uvážiť i to, že v záujme stability výkladu zákona a právnej istoty nemožno výklad zákona meniť príliš často a nový výklad zákona musí preto vyhovovať nielen súčasným podmienkam, ale po určitý relatívne dlhší čas i predpokladanému vývoju spoločenských a ekonomických pomerov.

Pri výklade ustanovenia § 5 písm. a) zák. č. 150/1969 Zb. treba uvážiť, že formálne znaky kvantitatívnej povahy skutkovej podstaty tohto prečinu nenadväzujú na znaky skutkovej podstaty trestného činu podľa § 124 odst. 1 Tr. zák. Ustanovenie § 124 odst. 1 Tr. zák. obsahuje znak „ohrozenie všeobecného záujmu značnou mierou“, ktorému nezodpovedá obdobný znak menšej intenzity v ustanovení § 5 písm. a) zák. č. 150/1969 Zb., a naopak znaku „získa tým majetkový prospech, ktorý nie je nepatrný“ v ustanovení § 5 písm. a) zák. č. 150/1969 Zb. zasa nezodpovedá obdobný znak väčšej intenzity v ustanovení § 124 odst. 1 Tr. zák. Kritérium výšky majetkového prospechu preto nemožno opomenúť a nahradiť ho kritériom hodnoty (tuzemskej maloobchodnej ceny) tovaru, ktorý je predmetom nezákonného konania.

Podľa praxe orgánov činných v prípravnom konaní za „majetkový prospech, ktorý nie je nepatrný“ v zmysle § 5 písm. a) zák. č. 150/1969 Zb., sa považuje prospech v sume najmenej 2000 Kčs. Takýmto prospechom je spravidla clo skrátené nesplnením povinnosti prihlásiť dovážaný tovar na colné konanie. Pod touto hranicou konanie uvedené v ustanovení § 5 písm. a) Zák. o preč. , ak so zreteľom na hodnotu tovaru nejde o trestný čin podľa § 124 Tr. zák., stíhajú orgány colnej správy ako priestupok. Sankcie, ktoré môžu tieto orgány ukladať za priestupky, rýchlosť, hospodárnosť a tým i väčšia účinnosť tohto postupu podľa názoru trestného kolégia umožňujú zvýšiť túto hranicu na sumu 3000 Kčs v zmysle prevládajúcich názorov v pripomienkovom konaní.

Hoci ustanovenie § 5 písm. a) zák. č. 150/1969 Zb. neobsahuje formálny znak vymedzujúci mieru ohrozenia všeobecného záujmu, prípadne priamo hodnotu tovaru, ktorého sa týkajú porušenia colných predpisov uvedené v tomto ustanovení, neznamená to, že hodnota tovaru je vôbec bezvýznamná. Je jedným z hľadísk určujúcich stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť. Pri posudzovaní tohto stupňa (§ 1 odst. 2 Zák. o preč.) bude však treba prihliadať i na druh a povahu tovaru a na následky, ktoré môže mať porušenie colných predpisov popísané v ustanovení § 5 písm. a) Zák. o preč. V každom prípade však musí byť daný formálny znak, že páchatel získal činom majetkový prospech, ktorý nie je nepatrný, t. j. prospech v sume okolo 3000 Kčs.